

# Opetustunnit ja opettajat palautettava amikseen

OAJ:n ESITYKSET ja poimintoja kyselystä, jossa selvitettiin opettajien kokemuksia vuosi ammatillisen reformin jälkeen.



**1** Opettajien määrää ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa on lisättävä välittömästi. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä tarvitaan selvitys siitä, mitä laissa säädetty riittävä määrä opettajia tarkoittaa.

**HALLITUSOHJELMAN MUKAAN** opettajien määrää lisätään. Tähän on vuosille 2020–23 varattu 235 miljoonaa euroa. Opettajamäärän lisäys on erittäin tärkeä saada aikaan välittömästi. Opiskelijoiden määrä ja heidän tarvitsemansa opetuksen, ohjauksen ja tuen määrä kasvaa, mutta opettajien määrä on vähentynyt yli 1 600:lla viime vuosien aikana. Syynä ovat mittavat rahoitusleikkaukset. OAJ:n tekemän selvityksen mukaan opiskelijoiden oikeus opettajaan, opettajan antamaan opetukseen, ohjaukseen, opinto-ohjaukseen ja tukeen ei toteudu kaikkialla eikä yksilöllisiä opintopolkuja voida järjestää.

Esimerkiksi hallitusohjelmakirjausta, jonka mukaan laaditaan malli kokonaisten opiskelupäivien ja -viikkojen toteutumisesta, ei ole mahdollista toteuttaa laadukkaasti, ennen kuin opettajien määrää on lisätty.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö edellyttää, että koulutuksen järjestäjällä on riittävä määrä opettajia. Opetus- ja kulttuuriministeriön on perustettava työryhmä selvittämään, mitä laissa säädetty riittävä määrä opettajia tarkoittaa. Tässä yhteydessä työryhmän on arvioitava myös tarvetta säätää opettaja-, opinto-ohjaaja- ja erityisen tuen opettajamitoituksesta.

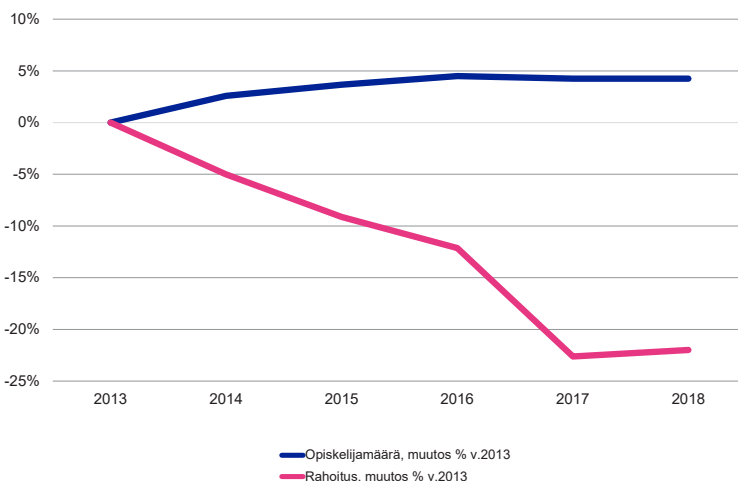
**2** Ammatillisen koulutuksen rahoitustasoa on kasvatettava, jotta sille asetetut tavoitteet voivat toteutua. Rahoituksen on oltava paremmin ennakoitavaa ja kaikkien tutkintojen järjestämisen koulutuksen järjestäjälle taloudellisesti yhtä kannattavaa.

**ON VÄLTTÄMÄTÖNTÄ**, että hallitusohjelman kirjaus ”Kasvatetaan ammatillisen koulutuksen rahoitustasoa turvaamaan koulutuksen laatu” toteutetaan mahdollisimman pian.

Opettajien vastaukset OAJ:n kyselyssä viestivät riittämättömästä rahoitustasosta. Niiden mukaan ryhmäkoot ovat kasvaneet, erityisen tuen resurssit ovat puutteelliset eikä opettajan antamaa opetusta ja ohjausta ole riittävästi oppilaitoksissa ja koulutus- tai oppisopimustyöpaikoilla. Opettajien osaamisen ajantasaisuudesta ei myöskään ole pidetty huolta työn muuttuessa.

Opettajien vastausten mukaan näyttää siltä, että uudistunut rahoitusjärjestelmä tekee perustutkintojen järjestämisen koulutuksen järjestäjälle ammatti- ja erikoisammattitutkintojen järjestämistä houkuttelevammaksi. Osa kalliista tutkinnoista lakkautetaan, koska ne eivät saa riittävästi rahoitusta, jotta tarvittavia laiteinvestointeja voitaisiin tehdä. Myös tutkinnon osien järjestämisen on oltava kannattavaa. Niitä pitää osaajapulan lievittämiseksi järjestää erityisesti aikuisille ja maahanmuuttajille.

## Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä on kasvanut ja rahoitus on pienentynyt



Ammatillisen oppilaitosmuotoisen koulutuksen ja lisäkoulutuksen rahoituksen muutos suhteutettuna opiskelijamäärään sekä opiskelijamäärän muutos vuosina 2013–2017.

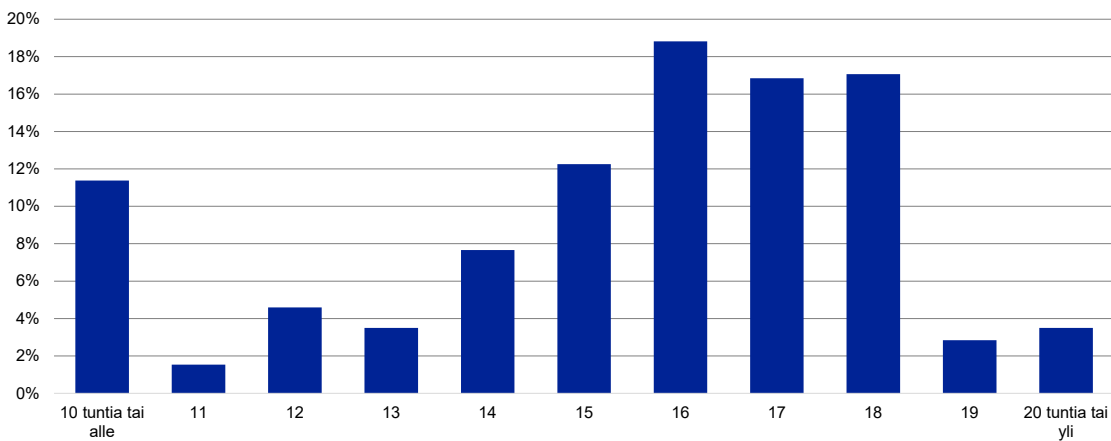
Lähde: Valtion budjetti ja tilastokeskus

3

### Osaamispisteelle on määriteltävä valtakunnallinen opetustuntimäärä.

**OSAAMISPISTEELLE ON** säädettävä opetustuntimäärä, joka kuuluu yhtä osaamispistettä vastaavien tietojen ja taitojen hankkimiseen silloin, kun opiskelijalla ei ole aikaisempaa osaamista asiasta. Vuonna 2010 ammatillinen opiskelija sai tyypillisesti 18,5 tuntia opetusta osaamispistettä kohden. Kyselyn mukaan opiskelijat saivat nyt keskimäärin 13–15 tuntia opetusta osaamispistettä kohden. Keskihajonta oli suuri, yli neljä tuntia. Koska lähiopetuksen määrä on vähentynyt rajusti, noin 20 % vuodesta 2011, opiskelijoiden yhdenvertaisuus ei toteudu.

#### Opetusta annetaan ammatillisissa aineissa peruskoulusta tulleelle tuntia/osaamispiste



4

### Opinto-ohjaajien määrä vaatii säädöksiä.

**KEVÄLLÄ 2019** tehdyn kyselyn mukaan lähes puolet vastanneista opettajista koki, että opiskelijat eivät saa riittävästi opinto-ohjausta. Vastaavia tai vielä heikompia tuloksia on saatu lukuisista muista kyselyistä. Opiskelijan oikeus nykyistä monipuolisempaan ja yksilöllisempään opinto-ohjaukseen ja jälkiohjaukseen toteutuu, kun opinto-ohjaajien lukumäärästä on säädökset, jotka takaavat riittävän opinto-ohjaajamäärän opiskelijoiden lukumäärään verrattuna. Lisäksi on säädettävä jälkiohjausvelvoitteesta.

Hallitusohjelman mukaan osana oppivelvollisuuden pidentämistä on tarkoitus selvittää sitovat mitoitukset opinto-ohjaajien määrästä toisen asteen koulutuksessa. Lisäksi selvitettäväksi tulee, miten jälkiohjausvelvoite ulotetaan ammatilliseen koulutukseen ja tukiopinto-ohjaus peruskoulusta toiselle asteelle.

OAJ:n mielestä opetus- ja kulttuuriministeriön on käynnistettävä tämä selvitystyö mahdollisimman nopeasti. Ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on oltava yhdenvertainen oikeus jälkiohjaukseen lukiokoulutuksen opiskelijoiden kanssa.



Hallitusohjelman mukaan opettajien määrää lisätään. Tähän on vuosille 2020–23 varattu 235 miljoonaa euroa. Opettajamäärän lisäys on erittäin tärkeä saada aikaan välittömästi.”

## 5 Opettajalle on resursoitava riittävästi työaikaa työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön.

**OPETTAJAT TARVITSEVAT** riittävästi työaikaa työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön, työpaikkaohjaajan kouluttamiseen, opiskelijan ohjaamiseen työpaikalla ja näyttöihin. Näytöt toteutetaan työpaikoilla ja oppilaitoksissa siten, että arviointikriteereiden edellytykset täyttyvät.

Työpaikkaohjaajat tarvitsevat koulutusta, jolle on laadittava valtakunnalliset kriteerit. Niistä pitää käydä ilmi, millaista opetusta työpaikkaohjaajina toimivien pitää saada sekä se, minkälaista osaamista heiltä edellytetään. Opetus- ja kulttuuriministeriön pitää arvioida, voisiko työelämätoimikunta auditoida työpaikkojen soveltuvuutta koulutuspaikoiksi.

Vain noin puolet kyselyyn vastanneista opettajista on sitä mieltä, että työnantajat tuntevat koulutussopimuksen ja oppisopimuksen. 62 % sanoi, ettei opiskelijoille ole tarjolla riittävästi työpaikkoja. 45 % opettajista oli eri mieltä väitteestä ”työpaikat sopivat opiskelijoille”. Lähes joka viides oli eri mieltä väitteestä ”työpaikat ovat turvallisia”.

Vastanneista opettajista 40 % toteaa, ettei opiskelijalle ole nimetty omaa työpaikkaohjaajaa. Yli kolmasosa oli sitä mieltä, että työpaikkaohjaajat eivät osaa ohjata ja lähes 70 % oli sitä mieltä, että työpaikalla ei ole riittäviä resursseja opiskelijan ohjaamiseen ja arviointiin. Opettajista 42 % oli eri mieltä siitä, että työpaikkaohjaajat olisi perehdytetty työpaikalla järjestettävää koulutusta koskeviin säädöksiin ja käytäntöihin.

Selvitykseen vastanneista opettajista 57 % katsoo, ettei heillä ole riittäviä resursseja keskustella työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta työpaikkaohjaajien kanssa, ja 60 % opettajista ei pysty käymään työpaikalla riittävän usein ohjaamassa opiskelijaa. Kun aiemmin opettaja käytti tyypillisesti yhden tunnin työaikaa työsooppimisen ohjaamiseen opiskelijaa ja osaamispistettä kohden, nyt vastanneiden opettajien mukaan heillä on keskimäärin 40 minuuttia aikaa yhden opiskelijan ohjaamiseen työpaikalla.

Sekä opettajat, opiskelijat että työelämän edustajat pitävät hyvänä käytäntönä sitä, että jo tutuksi tullut opettaja käy ohjaamassa opiskelijaa säännöllisesti koulutus- ja oppisopimuksen aikana. Kun opiskelija on koulutus- tai oppisopimuksessa, hänen HOKSiinsa nimitetään opettaja sekä tieto siitä, kuinka monta tuntia opettaja opettaa, ohjaa ja tukee opiskelijaa työpaikalla koulutus- ja oppisopimuksen aikana.

Vain vajaa puolet opettajista toteaa, että kaikki tai lähes kaikki näytöt tehdään työpaikoilla. Kolmannes opettajista katsoo, että työpaikat soveltuvat vain osin näyttöihin tai näyttöjä varten ei löydy työpaikkoja.

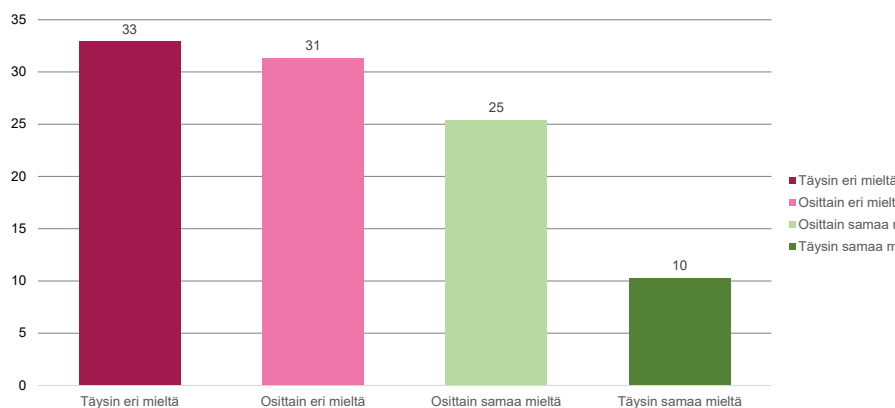
## 6 HOKS vaatii täsmentämistä, enemmän yhteistä laadinta-aikaa opettajalle ja opiskelijalle sekä valtakunnallisen mallipohjan. Lisäksi tarvitaan aiemman osaamisen kansalliset tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet.

**VASTANNEISTA OPETTAJISTA** 59 % ei pitänyt käyttämäänsä HOKS-lomaketta toimivana ja 70 % oli sitä mieltä, että maahan tarvitaan valtakunnallinen HOKS-lomake. Ensimmäisen HOKSin laadintaan käytetään yleisimmin 30–60 minuuttia ja saman verran kuluu aikaa sen päivittämiseen. Tämä ei riitä. Opettajat pitivät HOKSin tärkeimpänä asiana osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Tähän tarvitaan aiemman osaamisen kansalliset tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteet, kuten hallitusohjelmassakin todetaan.

## 7 Erityisen tuen ja maahanmuuttajien opetukseen on lisättävä resursseja. Opettajalla on oltava oikeus saada tieto opettamansa opiskelijan tarvitsemasta tuesta.

**OPETTAJISTA 84 % TOTEAA**, että tuen tarpeet ovat lisääntyneet viime vuoden aikana. Eri mieltä väitteestä ”opiskelijoilla on riittävä toimintakyky opiskeluun” oli 48 % opettajista. Kaksi kolmesta opettajasta on sitä mieltä, että oman oppilaitoksen erityisopettajaresurssit eivät ole riittävät. Vastanneista opettajista useampi kuin joka kolmas (35 %) oli sitä mieltä, ettei saa riittävästi tietoa ryhmissään opiskelevista erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista. Laki ei anna opettajalle oikeutta saada opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja ilman opiskelijan suostumusta.

### Erityisopettajaresurssit ovat oppilaitoksesani riittävät



## 8 Jatkuva haku vaatii toimiakseen suunnitellun opintojen aloittamisen ja riittävän resursoinnin opettajalle.

**KYSELYN TULOSTEN** mukaan 59 % opettajista ei pidä jatkuvaa hakuja toimivana. Tilanne voisi muuttua, jos koulutuksen järjestäjät toteuttaisivat hallitusohjelman kirjauksen, jonka mukaan hyvät käytännöt mahdollistavat joustavan ja onnistuneen opintojen aloituksen sekä ryhmäytymisen. Koulutuksen järjestäjän on tärkeää resursoida opettajille riittävästi aikaa uusien opiskelijoiden opintojen aloittamiseen liittyviin toimiin kuten opintojen yksilöllistämiseen, suunnitteluun, aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, opiskelijan ohjaamiseen ja opintoihin perehdyttämiseen sekä ryhmäyttämiseen. Kyselyn mukaan opettajat pitivät hyvinä käytäntöinä muun muassa selkeitä aloitusajankohtia, riittävä ohjausta ja opintojen aloittamista digitaalisessa oppimisympäristössä. Jatkuva haku sopii hyvin myös oppisopimukseen.

Opiskelijaksi hakeville on tärkeää kertoa, ettei jatkuva haku välttämättä tarkoita välitöntä opintojen aloittamista esimerkiksi silloin, kun ei ole vapaita opiskelipaikkoja.

## 9 Koulutus- ja oppisopimuksen solmimiseen on oltava toimintaohjeet sekä selkeät sopimus-pohjat.

Kyselyn mukaan 69 % opettajista allekirjoittaa koulutuksen järjestäjän puolesta ja nimissä koulutus- ja oppisopimuksia työpaikan kanssa. Koulutus- ja oppisopimuksia varten tarvitaan selkeät sopimusohjeet ja ohjeet muun muassa siitä, miten sopimukset solmitaan ja miten eri henkilöiden tehtävät ja vastuut jakautuvat.

Opettajalle on kohdennettava riittävä työaika sopimuksen valmistelu- ja laadintatyöhön ja muun muassa työssäoppimispaikan työturvallisuuden ja soveltuvuuden varmistamiseen.

## 10 Opettajille on järjestettävä lisää täydennyskoulutusta ja käynnistettävä kansallinen ammatillisen toisen asteen opettajien työhyvinvointiohjelma.

**VAIN PUOLET** kyselyyn vastanneista opettajista kokee saaneensa riittävästi koulutusta reformista, ja vajaa kolmasosa opettajista kokee tuntevansa reformin tavoitteet riittävästi. Opettajista 40 % toteaa, ettei ole osallistunut oppilaitoksen ulkopuolella järjestettävään täydennyskoulutukseen.

Opettajilla on vastausten perusteella eniten puutteita maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa. Joka kolmas totesi osaamisensa puutteelliseksi tai hieman puutteelliseksi. Erityisen tuen opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa joka neljäs opettaja piti osaamistaan puutteellisenä tai hieman puutteellisenä.

Jatkuvan haun yhteydessä lähes joka viides opettaja nosti esiin lisääntyneen stressin ja kiireen. Kun kysyttiin yleisiä kommentteja ammatillisesta koulutuksesta, noin 15 % vastaajista sanoi opettajien olevan stressaantuneita, kuormittuneita tai kohtuuttoman kiireisiä. Opettajien työhyvinvointia koskevissa kyselyissä on saatu vielä paljon huolestuttavampiakin lukuja.



**Esitykset toimenpiteiksi ovat OAJ:n.** Kyselyn ovat toteuttaneet helmikuussa 2019 OAJ:n kanssa yhteistyössä Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto Sakki, Työväen Sivustysliitto TSL, ZOOMI – sujuvien siirtymien kansallinen koordinointi -hanke sekä ammatillista erityisopetusta tarjoava Kiipulan ammattiopisto.

Vastaajia oli yhteensä 1 446. Vastauksia saatiin ammatillisten oppilaitosten (89 %) lisäksi myös muun muassa ammatillisista erityisoppilaitoksista (6 %) ja ammatillisista aikuisoppilaitoksista (4 %).

Kyselyn tuloksia vertailtiin näiden alaryhmien kesken. Suurimmat vastaajaryhmät saatiin 1 000–4 999 oppilaan oppilaitoksista (42 %) ja yli 5 000 oppilaan oppilaitoksista (34 %).

Kyselyyn vastanneiden opettajien keski-ikä oli 52,6 vuotta. Enemmistö (66 %) vastaajista oli naisia.

Suurimmalla osalla vastaajista oli työkokemusta 11–20 vuotta (37 %).

Suurin osa (80 %) vastaajista opetti ammatillisia tutkinnon osia. Yhteisiä tutkinnon osia opetti 29 % vastaajista.

Vastanneista opettajista 17 % antoi erityisopetusta ja vajaa kymmenesosa (8 %) toimi opinto-ohjaajana.

VALMA-opetusta antoi 6 % vastaajista.



**KYSY LISÄÄ**

Nina Lahtinen, koulutusasiainpäällikkö  
nina.lahtinen@oaj.fi, +358 50 341 3964